

LIETUVOS RESPUBLIKOS PATEIKIAMŲ IR TIEKIAMŲ RINKAI TRĘŠIAMŲJŲ PRODUKTŲ ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuva yra gana stambi mineralinių trąšų gamintoja ir eksportuotoja. Trąšų pramonė svariai prisideda prie šalies BVP kūrimo, darbo vietų užtikrinimo. Šalis turi santykinai didelį augalininkystės potencialą, kuriam realizuoti reikalingos mineralinės trąšos. Plėtojant augalininkystę, mineralinių trąšų naudojimas Lietuvoje turėtų augti ir atverti naujų galimybių vietos trąšų gamintojams. Akivaizdu, kad į šių ūkio šakų poreikius reikia atsižvelgti formuojant šalies ekonominę politiką, derybų su Europos Sąjunga pozicijas. Optimizuojant trąšų naudojimą būtina atsižvelgti į ekonominius, konkurencingumo aspektus ir ieškoti priemonių, padedančių sumažinti tikėtiną neigiamą poveikį aplinkai, žmonių sveikatai.

Europos Sąjungos bendrųjų reikalavimų, taikomų mineralinėms trąšoms, palaipsniui daugėja. Nuo 2003 metų galiojantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2003/2003 dėl trąšų yra privalomas visoms bendrijos šalims ir taikomas produktams, kurie Lietuvos Respublikos rinkai (toliau – rinka) pateikiami kaip trąšos, pavadintos „EB trąšomis“, ir kurie gali laisvai judėti visoje Europos Sąjungoje. Valstybės narės neturi drausti, riboti arba trukdyti pateikti rinkai trąšas, pažymėtas kaip „EB trąšos“ ir atitinkančias šio reglamento nuostatas. Siekiant užtikrinti visuomenės saugą, Europos Sąjungos lygiu pradedama riboti didelį azoto kiekį turinčio amonio nitrato gamybą, svarstomas kadmio kiekio fosforo trąšose apribojimo tikslingumas. Šiuo metu Europos Sąjungoje ir Lietuvoje galiojančių apribojimų, kurie būtų tiesiogiai skirti mineralinių trąšų naudojimui žemės ūkio naudmenose, negausu, tačiau pastaruoju metu pasaulyje ir ypač Europoje vis daugiau dėmesio skiriama gamtinės aplinkos tvarumui, plėtros darnumui, įvairios tarptautinės organizacijos aktyviai svarsto ir teikia siūlymus, kaip mažinti maisto, dirvožemio, vandens ir oro taršą, taip tiesiogiai ar netiesiogiai darydamos įtaką tiek trąšų gamybai, tiek ir jų naudojimui. Lietuvoje nėra vientisos trąšų gamybos, prekybos ir naudojimo teisinės, kontrolės ir informacinės sistemos, žinios apie trąšų poveikį šalies gamtinei aplinkai ir žmogaus sveikatai yra fragmentiškos, bendradarbiavimas tarp suinteresuotų institucijų silpnas.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos statistiniais duomenimis, nustatyta, kad 2016 m. Lietuvoje buvo pagaminta 294 tūkst. t N karbamido amonio salietros tirpalo (KAS), karbamido – apie 252 tūkst. t N per metus, amonio salietros – 203 tūkst. t N. Kalcio amonio salietros buvo pagaminta apie 115 tūkst. t N per metus, o kitų rūšių azoto trąšų – 8 tūkst. t N per metus. 2016 m. Lietuvoje buvo pagaminta 925 tūkst. t N visų rūšių azoto trąšų, iš kurių 22 proc. buvo parduota Lietuvos rinkoje.

Diamofoso gamyba 2016 m. sudarė apie 788 tūkst. t. Ši trąša skirta eksportui, Lietuvos rinkoje parduota tik 2 proc. šios rūšies trąšų. Kompleksinių trąšų 2016 m. pagaminta 63 tūkst. t. Šių trąšų gamyba Lietuvoje orientuota tiek į eksportą, tiek į šalies poreikių tenkinimą. Paprastai pusę visų kompleksinių trąšų sudaro trąšos, turinčios iki 10 proc. azoto (N), kitą dalį – trąšos, turinčios 10 proc. ir daugiau azoto ir naudojamos pavasariniam arba papildomam augalų tręsimui.

2016 m. buvo pagaminta 2 tūkst. t gyvūninės arba augalinės kilmės trąšų. Šios rūšies trąšos parduodamos tik vidaus rinkoje.

Lietuvoje yra daug smulkių ir keletas stambesnių trąšų importuotojų. Tai UAB „Agrokoncernas“, UAB „Baltic Agro“, UAB „Kustodija“, AB „Linus Agro Group“, UAB „Arvi Fertis“, UAB „Fertera“, UAB „Best Fert“, UAB „Agrochema“ ir kiti.

Dauguma mineralinių trąšų yra importuojamos iš Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, JAV, Kinijos, Jordanijos, Japonijos ir Bahreino. Kalio trąšų Lietuvos įmonės pagamino tik apie 1 tūkst. t K₂O per 2016 m., o didelę jų dalį importuoja iš Baltarusijos ir Rusijos.

2016 m. į Lietuvą buvo importuota 524 tūkst. t mineralinių trąšų, iš kurių 78 tūkst. t N sudarė mineralinės azoto trąšos, 27 tūkst. t K₂O kalio trąšos, 419 tūkst. t kompleksinės NPK trąšos. Gyvūninių arba augalinių trąšų importas sudarė 1 tūkst. t per 2016 metus.

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba 2016 m. atliko 71 ekonominės veiklos vykdytojų patikrinimą, nustatyti 28 pažeidimai, surašyti 8 administracinių teisės pažeidimų kodekso protokolai, įspėjimais buvo nubaustos 7 įmonės ir vienai paskirta bauda.

Lietuvoje nėra vientisos informacinės sistemos, apimančios mineralinių trąšų gamybą ir naudojimą, jų asortimentą, kokybę. Negausūs nacionalinių tyrimų rezultatai nėra sisteminami – jie yra paskelbti labai įvairiuose šaltiniuose arba saugomi tyrimus atlikusiose ar juos užsakiusiose institucijose ir nėra prieinami viešai naudoti.

Lietuvoje teisinio dokumento, apimančio visas trąšas, jų kokybę, kokybės užtikrinimą ir trąšų naudojimą, nėra. Siekdama apsaugoti savo rinką ir vartotojus, Lietuva turėtų skirti daugiau dėmesio apsaugai nuo nesaugių, menkaverčių, netinkamai suklasifikuotų, paženklintų ir supakuotų trąšų. Būtina tobulinti žemės ūkyje sunaudotų trąšų apskaitą ir daugiau dėmesio kreipti į trąšų naudojimą, ypač tręšimo planų sudarymą ir jų įgyvendinimą.

Užtikrinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 2003/2003 dėl trąšų ir su juo susijusių kitų dokumentų įgyvendinimą Lietuvoje, būtina parengti aiškius ir išsamius teisinius dokumentus trąšų rinkos dalyviams, kontroliuojančiosioms institucijoms, trąšų naudotojams, sustiprinti trąšas ir jų naudojimą kontroliuojančių institucijų darbą, išspręsti trąšų kokybės tyrimų klausimą.

Įstatymo projektu siekiama nustatyti rinkai pateikiamiems ir tiekiamiems tręšiamiesiems produktams keliamus reikalavimus, ekonominės veiklos vykdytojų, naudotojų pareigas, rinkai pateikiamų ir tiekiamų tręšiamųjų produktų identifikavimo reikalavimus, rinkai pateikiamų ir tiekiamų tręšiamųjų produktų įtraukimo į tręšiamųjų produktų identifikavimo sąrašą (toliau – Identifikavimo sąrašas) ir išbraukimo iš Identifikavimo sąrašo reikalavimus, rinkos priežiūros tvarką ir atsakomybę už šio įstatymo pažeidimus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Ūkio ministerijos Pramonės ir prekybos departamento (direktorius Vaidas Gričius, (tel. 8 706 64 666, el. p. Vaidas.Gričius@ukmin.lt) Pramonės politikos skyriaus (vedėjas Karolis Ruzgys, (tel. 8 706 64 874, el. p. Karolis.Ruzgys@ukmin.lt) vyriausioji specialistė Ilona Golovačiova (tel. 8 706 64 651, el. p. ilona.golovaciova@ukmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Europos Sąjungoje gaminamų ir tiekiamų rinkai mineralinių trąšų reikalavimai yra nustatyti 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2003/2003 dėl trąšų ir šie produktai yra paženklinti EB ženklu.

Lietuvoje nacionalinės teisės akto, kuriame būtų nustatyti tręšiamųjų produktų specialieji reikalavimai, nėra. Bendrieji saugos reikalavimai yra nustatyti Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatyme (toliau – Produktų saugos įstatymas). Produktų saugos įstatymas nėra taikomas EB ženklu pažymėtoms trąšoms, nes joms yra taikomi pirmiau minėto reglamento reikalavimai.

Šiuo metu Europos Taryboje svarstomas naujas tręšiamųjų produktų reglamentas, kurio reguliavimo sritis apima organines, organomineralines, mineralines trąšas, kalkinimo, dirvožemio gerinimo medžiagas, augimo terpes, agronominius priedus, augalų biostimuliacinius ir tręšiamųjų produktų mišinius. Tačiau svarstomas reglamento projektas leidžia valstybėms narėms taikyti savo tręšiamųjų produktų nacionalinį reglamentavimą, t. y. toms trąšoms, kurios gamintojų nebus pažymėtos kaip EB trąšos, galios nacionalinis tręšiamųjų produktų reglamentavimas. Lietuvoje tokie tręšiamieji produktai turės atitikti Produkto saugos įstatymo reikalavimus. Ekonominės veiklos vykdytojas pats turi teisę nuspręsti, kokį tręšiamąjį produktą jis gamins ir kokiais teisės aktais jam vadovautis. Pažymėtina, kad Produkto saugos įstatyme nustatyti tik bendrieji produktų saugos reikalavimai, o specialieji reikalavimai turi būti nustatyti atskirame teisės akte. Šiuo metu į Lietuvos rinką iš trečiųjų šalių (Rusija, Baltarusija, Ukraina ir t. t.) gali patekti daug nesaugių ir nekokybiškų tręšiamųjų gaminių.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Esama poreikio tręšimui taip pat naudoti perdirbtas arba organines medžiagas. Įstatymo projektu nustatomos suderintos sąlygos, kuriomis iš tokių perdirbtų ir organinių medžiagų pagamintos trąšos galėtų būti tiekiamos visai vidaus rinkai, ir taip suteikiama svarbi paskata tolesniam jų naudojimui. Tam tikri produktai kartu su trąšomis naudojami siekiant pagerinti augalų mitybos efektyvumą – taip sumažinamas naudojamų trąšų kiekis ir atitinkamai jų poveikis aplinkai. Į Įstatymo taikymo sritį įtrauktos ne tik trąšos, t. y. produktai, kurių paskirtis – teikti augalams maisto medžiagas, bet ir produktai, kurie skirti augalų mitybos efektyvumui gerinti.

Įgyvendinant Įstatymo projekto teisinio reguliavimo nuostatas, bus vykdoma pateiktų ir tiekiamų rinkai tręšiamųjų produktų sudėties, maistinių medžiagų, saugos ir kokybės, ženklinimo, pakavimo, identifikavimo, tręšiamųjų produktų kontrolė, šalies vidaus rinka bus apsaugota nuo tręšiamųjų produktų, neatitinkančių Įstatymo projekto reikalavimų, pateikimo ir tiekimo rinkai.

Įstatymo projekte:

- yra numatytos prievolės ekonominės veiklos vykdytojams, atsižvelgta į tai, kad tam tikras užduotis gali atlikti tik gamintojai. Importuotojai ir įgaliotieji atstovai yra glaudžiai susiję su rinka ir įtraukti atlikti rinkos priežiūros užduotis. Jie turi būti pasirengę aktyviai dalyvauti, teikdami Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotoms institucijoms (toliau – įgaliotos institucijos) visą reikalingą informaciją apie tręšiamuosius produktus, siekiant užtikrinti jų saugą ir kokybę;

- aiškiai ir proporcingai paskirstomos prievolės, nustatytos atsižvelgiant į kiekvieno tiekimo ir platinimo procese dalyvaujančio ekonominės veiklos vykdytojo (gamintojo, importuotojo, įgaliotojo atstovo, platintojo) vaidmenį;

- nustatytos tręšiamųjų produktų naudotojų pareigos;

- gamintojams nustatoma prievolė tinkamai ženklini gaminių siekiant užtikrinti jo atsekamumą, ši informacija visoje tiekimo grandinėje padeda padaryti rinkos priežiūrą paprastesnę ir veiksmingesnę;

- aiškiai išvardyti techniniai dokumentai, kuriuos ekonominiai veiklos vykdytojai prieš tiekdami ir pateikdami rinkai tręšiamuosius produktus turės pateikti įgaliotoms institucijoms;

- nustatyti tręšiamųjų produktų naudojimo reikalavimai, kurie užtikrins žmonių ir gyvūnų gyvybės, sveikatos ir aplinkos saugą;

- numatytas tiekiamų tręšiamųjų produktų identifikavimo sąrašo (toliau – Identifikavimo sąrašas) patvirtinimas, kuriuo siekiama užtikrinti tik saugių ir kokybiškų Įstatymo reikalavimus atitinkančių tręšiamųjų produktų tiekimą ir naudojimą žemės ūkyje. Numatytos įtraukimo į Identifikavimo sąrašą ir išbraukimo sąlygos. Pateikiant ir tiekiant rinkai naujus, inovatyvius tręšiamuosius produktus ekonominės veiklos vykdytojams atsiranda pareiga įgaliotai institucijai pateikti agrocheminiais tyrimais patvirtintą tręšiamojo produkto teigiamą įtaką augalų mitybai, dirvožemio fiziniams, cheminiams, biologiniams rodikliams. Žemės ūkio ministro numatomame patvirtinti tvarkos apraše bus identifiukuota, kokia įstaiga turėtų atlikti agrocheminius tyrimus. Į Identifikacinį sąrašą įtraukiant kitos Europos Sąjungos valstybės narės vidaus rinkai teisėtai pateiktą tręšiamąjį produktą, įgaliotai institucijai pateikiamas teisėtą pateikimą kitos Europos Sąjungos valstybės narės vidaus rinkai pagrindžiantis dokumentas;

- atskirame skyriuje išskirta tręšiamųjų produktų rinkos priežiūra, nustatytos rinkos priežiūros pareigūnų ir ekonominės veiklos vykdytojų teisės ir pareigos, numatytos rinkos priežiūros institucijų funkcijos ir neatitinkantiems reikalavimų tręšiamiesiems produktams taikoma procedūra;

- ekonominės veiklos vykdytojams ir naudotojams už šio įstatymo pažeidimus yra numatyta atsakomybė – skiriamos atgrasančios baudos:

- a) ekonominės veiklos vykdytojams, nevykdantiems įgaliotos institucijos sprendimo pašalinti šio įstatymo reikalavimų neatitinkančius tręšiamuosius produktus iš rinkos, skiriama nuo 70 iki 100 procentų nepašalintų iš rinkos tręšiamųjų produktų rinkos vertės bauda.

- b) ekonominės veiklos vykdytojams, pateikusiems arba tiekiantiems rinkai tręšiamuosius produktus, kurie neatitinka Identifikavimo sąrašo arba Reglamento Nr. 2003/2003 I priede esantiems tręšiamiesiems produktams nustatytų reikalavimų, skiriama nuo 70 iki 100 procentų neteisėtai pateikiamų arba tiekiamų rinkai tręšiamųjų produktų rinkos vertės bauda.

c) ekonominės veiklos vykdytojams, pateikusiems arba tiekiantiems rinkai tręšiamuosius produktus, kurie neįtraukti į Identifikavimo sąrašą, skiriama nuo 70 iki 100 procentų neteisėtai pateikiamų arba tiekiamų rinkai tręšiamųjų produktų rinkos vertės bauda.

d) naudotojams, neatliekantiems šio įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos, skiriama nuo 30 iki 50 procentų neteisėtai naudojamų tręšiamųjų produktų rinkos vertės bauda.

Tręšiamųjų produktų rinkos vertė laikytina turto rinkos vertė, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų numatomo teisinio reguliavimo pasekmių tręšiamųjų produktų saugos ir kokybės srityse, valstybės finansams nenumatoma.

Atsižvelgiant į tai, kad tręšiamiesiems produktams sukurama visiškai nauja teisinė reguliavimo sistema, apskaičiuota, kad gamintojams, importuotojams, platintojams, įgaliotiesiems atstovams administracinė našta sieks 29 712, 98 eurų per metus.

Naudotojams administracinė našta bus apskaičiuota rengiant Įstatymo projekto įgyvendinamuosius teisės aktus.

6. Kokią įtaką priimtas Įstatymo projektas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimtas Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip Įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Neigiamų numatomo teisinio reguliavimo pasekmių verslo sąlygoms ir jo plėtrai nenumatoma.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, priimti kitų Įstatymų, pakeisti galiojančius ar pripažinti netekusiais galios įstatymų nereikės.

9. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Įstatymo projekte nustatomos šios naujos sąvokos: „tręšiamųjų produktų naudotojas“, „tręšiamasis produktas“ ir „tręšiamojo produkto lydimasis dokumentas“. Šios sąvokos Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka yra suderintos su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Turės būti priimti šie įgyvendinamieji teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu bus paskirtos įgaliotos institucijos ir nustatytos jų funkcijos;

- Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas, kuriuo nustatoma Lietuvos Respublikos tiekiamų rinkai tręšiamųjų produktų identifikavimo ir jų įtraukimo į Lietuvos Respublikos tiekiamų rinkai tręšiamųjų produktų identifikavimo sąrašą tvarka, tvirtinamas Lietuvos Respublikos tiekiamų rinkai tręšiamųjų produktų identifikavimo sąrašas;
- Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas, kuriuo nustatoma tręšiamųjų produktų naudojimo apskaitos dokumentų pildymo tvarka;
- Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas, kuriuo nustatoma tręšiamųjų produktų naudojimo tvarka;
- Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas, kuriuo nustatomi Lietuvos Respublikos tiekiamų rinkai tręšiamųjų produktų specialieji ženklavimo ir pakavimo reikalavimai;
- Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. balandžio 14 d. įsakymas Nr. 4-124 „Dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 2003/2003 Dėl trąšų įgyvendinimo“ bus pripažintas netekusiu galios.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybės biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės, taip pat nenumatomas ir lėšų sutaupymas.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

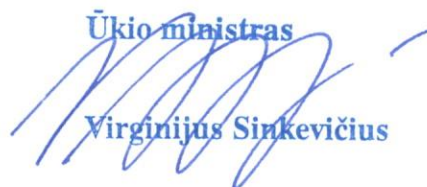
Įstatymo projektas derintas su Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2017 m. sausio 26 d. įsakymu Nr. 4-60 „Dėl Darbo grupės pasiūlymams dėl Europos Parlamento ir Tarybos rengiamo tręšiamųjų produktų reglamento projekto ir tręšiamųjų produktų pateikimą į rinką reguliuojančių nacionalinių teisės aktų projektų teikti sudarymo“ sudarytos darbo grupės nariais. Darbo grupė sudaryta iš mokslo, pramonės, valstybinės priežiūros, muitinės, žemės ūkio ir valstybės institucijų atstovų. Į darbo grupės narių pastabas buvo atsižvelgta rengiant Įstatymo projektą.

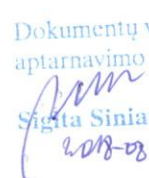
14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, yra: „pateikimas ir tiekimas rinkai“, „tręšiamieji produktai“, „tręšiamųjų produktų priežiūra“, „ekonominės veiklos vykdytojų pareigos“, „naudotojai“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Vadovaujantis Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“, Įstatymo projektą, jį įregistravus Lietuvos Respublikos Seime, Ūkio ministerija notifikuos Europos Komisijai ir kitoms Europos Sąjungos valstybėms narėms.

Ūkio ministras

 Virginijus Sinkevičius

Dokumentų valdymo ir asmenų
 aptarnavimo skyriaus redaktorė

 Sigita Siniauskaitė-Petkevičienė
 2018-03-01